

MORGENAVISEN

Jyllands-Posten

SØNDAG

Amelia Dimoldenberg er blevet et kæmpe navn ved at lave sære interviews med berømtheder. **Side 32**

Krigen i Gaza puster til en strid om **værnepligtsfrihed** for Israels ultraortodokse jødiske befolkning. **Side 10**

På Moderaternes landsmøde blev der drømt stort om **Lars Løkkes** fremtid. **Side 2**

5 708838 1 20478

00011

Advarsel mod forurening i jordprojekter ved vandboringer

Danske Vandværker og Danmarks Naturfredningsforening advarer mod, at jord fra byggeprojekter placeres tæt på drikkevandsboringer. Der skal passes bedre på drikkevandet, lyder det bl.a. i et brev fra vandværkerne til miljøministeren. I brevet henvises der til en sag fra Nordsjælland, hvor der er fundet forurening i prøver fra jord og i overfladevand taget helt tæt på drikkevandsboringer. **Side 6**

Dans og højt humør

Den tidligere professionelle fodboldspiller Razak Pimpong bobler af livsglæde, når han underviser på Hald Ege Efterskole og Friskolen Hald Ege. **INDBLIK, side 10**

Foto: Benny Kjølhedede

Afhængig af alkohol?

STIEN
BEHANDLINGS-CENTER

STIEN fra kaos til formyet livskvalitet i roligt miljø og skønne omgivelser, professionelt team af behandlere, læge m.m., uforpligtende forbesøg, smertefri aftrusning.

WWW.BHCS.DK / DØGNTELEFON
70 20 72 70
GRATIS anonym rådgivning

Georgedé Paris 2024
STR. 36 - 50
Lundebølens største udvalg i underlædes og spændende festmode fra Canada, Tyskland, Paris og...
FINDER DU HOS
MARTIN MØLLER
Østergade 20 6630 Rødding
Tlf. 7464 1418
www.martin-moeller.dk

Danske Hoteller
www.danske-hoteller.dk

HOTEL JUELSMINDE STRAND

Vejlevej 3 · 7130 Juelsminde · T: 7569 0033
info@jmstrand.dk · www.jmstrand.dk

Vandværker er bekymrede for byggejord tæt på vandboringer

Knap en uge før problemerne med Nordic Waste begyndte i december, sendte Danske Vandværker et brev til miljøministeren, hvor man advarede mod de mange store lagre af byggejord tæt på vandboringer - og for risikoen for nedsivning af uønskede stoffer.

LARS FROM
KLAUS DOHM
lars.from@jp.dk
klaus.dohm@jp.dk

Det er ikke kun jorden ved Nordic Waste lidt syd for Randers, der kan give problemer for danskernes fremtidige drikkevand.

Midt i december sidste år begyndte de store mængder jord ved Nordic Waste at skride, hvilket har givet enorme miljøproblemer for den lokale å samt skabt bekymring i hele området for en mulig forurening af drikkevandet. Men problemet - og bekymringen - for fremtidens drikkevand er langt større, lyder det fra Danske Vandværker.

Kort tid inden Nordic Waste blev kendt i hele landet, sendte Danske Vandværker den 6. december sidste år et brev til miljøminister Magnus Heunicke (S), hvor man advarede mod netop de mange lagre af jord tæt på vandboringer. Lagre, som findes over hele landet, og som kan indeholde meget store mængder jord, fordi der bygges på livet løs mange steder i landet.

I brevet peger direktør for Danske Vandværker, Susan Münster, på to konkrete eksempler som grund til bekymring: Smidstrup Vandværk i Gribskov Kommune i

Nordsjælland og Horsens Kommune, hvor man i et rekreativt område nær den lille by Hatting forventer, at der skal oplagres store mængder jord fra den kommende udvidelse af motorvej E45 mellem Vejle og Skanderborg.

Ved Smidstrup Vandværk har folk fra det lille vandværk med omkring 1.100 forbrugere afsløret, at den jord, der ifølge myndighedernes tilladelse på papiret skulle være »uforurenet«, alligevel indeholder en række miljøfremmede stoffer som rester af pesticider og PFAS. Jorden er hældt ud meget tæt på to af vandværkets borer. Det bekymrer vandværkets næstformand.

»Der foregår noget, der truer vandværkerens mulighed for at levere godt vand - og Smidstrup Vandværk er ikke det eneste, der har problemer. Det er svært for et lille vandværk at klare sig i det her system. Derfor har vi skrevet et bekymringsbrev til miljøminister Magnus Heunicke (S). Lige nu ved vi reelt ikke, hvor stort problemet er,« siger Susan Münster.

Susan Münster er bekymret for, at de små vandværker ofte står ganske alene i juridisk komplicerede sager, der involverer en skov af myndigheder.

»Det er en virkelig frustrerende situation, som vi ser mange steder. Vi har 1.700 vandværker som medlemmer, og halvdelen er små. Derfor er det problematisk, når eksem-

plerne viser, at man siger, at jorden ikke er forurenet, men at det så siden viser sig ikke at være rigtigt. Der er simpelthen noget lovgivning, der ikke hænger sammen,« mener Susan Münster. Hun peger samtidig på, at Danske Vandværkers medlemmer samlet set leverer ca. 40 pct. af alt vand fra forbrugerejede vandværker i Danmark.

Uklart, hvor stort problemet er

Susan Münster understreger, at foreningen ikke ved, hvor stort problemet er.

»Det var jo netop derfor, vi skrev til miljøministeren,« siger hun.

Jyllands-Posten har forsøgt at få en kommentar fra miljøminister Magnus Heunicke (S), men det var ikke muligt inden avisens deadline.

Den 1. februar skrev miljøministeren dog til vandværkerne. Her oplyste ministeren, at der er truffet en række tiltag på drikkevandsområdet, og at der fra 2022-25 er afsat 170 mio. kr. i tilskud til beskyttelse af grundvandet. Han oplyser samtidig, at der ifølge den såkaldte jordflytningsbekendtgørelse ikke laves analyser for PFAS, som vandværkerne specifikt har bedt om.

I Danmarks Naturfredningsforening siger geolog Walter Brüsck, der har en fortid som geolog hos Geus, De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland, at naturfredningsforeningen er enig med vand-

værkerne om, at der er behov for at få stoppet mange af de store oplagringer af jord tæt på vandværkeres borer.

»Der er en kæmpe udfordring med at forhindre en yderligere forurening af vores drikkevand. Næsten al jord, der kommer fra byområderne, er forurenet. Og det er en rigtig, rigtig dårlig idé at placere sådan noget jord tæt på vandboringer. Derfor bør man i Smidstrup få fjernet den jord hurtigst muligt,« siger Walter Brüsck.

Han mener, at bl.a. de store mængder vand, der de seneste måneder har været overalt i Danmark, har været med til at gøre problemet med nedsivning af giftstoffer fra bl.a. jord fra byggerier endnu større. Samtidig peger han på, at der de senere år er fundet flere og flere giftstoffer i drikkevandet. Således er der nu rester af pesticider i mere end halvdelen af vandprøver fra De danske vandforsyninger, viser tal fra Geus.

Walter Brüsck peger bl.a. på, at det er normalt ved mange vandværksboringer, at man helt naturligt kommer til at sænke grundvandspejlet med 5-10 meter, når man pumper meget vand op. Det betyder samtidig, at det vand, der ved store regnskyl eller perioder med rigtig meget nedbør, står oven på jorden, nærmest bliver suget ned i jorden - og derved hurtigt kan nå ned til drikkevandet.

En våd mark gemmer på en hemmelighed, der kan blive en drikkevandsgyser

En 82-årig mand tager vandprøver, mens han sidder fast i muddret. Lastbiler holder i kø for at komme af med tonsvis af jord. I jagten på sandheden bliver hans klager sendt rundt i et stort bureaukrati. En våd mark i Nordsjælland kan gemme på en gysere om vores rene drikkevand.

En regnfuld dag i januar hoppede den 82-årige Leo Staun Christensson i gummistøvlerne, hankede op i sin køletaske og gik ud på en våd mark i Gribskov Kommune i Nordsjælland.

Mens han sank ned i muddret, tog han flere prøver af overfladevandet, der viste sig at indeholde bl.a. det kemiske stof PFAS, der er mistænkt for at være kræftfremkaldende.

Resultatet overraskede ham ikke. For store lastbiler har her hældt læssevis af jord af. Det, frygter han, kan få betydning for områdets rene drikkevand.

»Det her er et eksempel på, at man ikke gør nok for at beskytte vores drikkevand,« siger Leo Staun Christensson. Han er uddannet driftsin-

geniør og næstformand i Smidstrup Vandværk, der har to vandboringer lige op til det område, hvor jorden er blevet læsset af.

Leo Staun Christensson er ikke alene med sin bekymring.

Hos Danske Vandværker er bekymringen så stor, at foreningen allerede i december sidste år sendte et brev til miljøminister Magnus Heunicke (S). Med udgangspunkt i bl.a. sagen fra Gribskov Kommune opfordrede foreningen, der organiserer en række af landets mindre vandværker, ministeren til at gøre mere for at beskytte drikkevandet.

Hos Dansk Naturfredningsforening er bekymringen lige så stor. Foreningen mener, det bør være udeluk-

ket, at man kan lægge jord fra f.eks. byggepladser så tæt på vandboringer, som det er tilfældet ved Smidstrup Vandværk.

Lastbiler i kø på marken

Historien om den våde mark i Nordsjælland begyndte i marts 2023, da Gribskov Kommune gav tilladelse til, at der som et jordforbedringsprojekt kunne placeres 44.100 kubikmeter uforurenet jord på en mark, der ligger blot 800 meter fra Smidstrup Vandværk. Lige op til de to vandboringer, hvorfra vandværket henter vand til omkring 1.100 husstande.

Som næstformand i Smidstrup Vandværk er Leo Staun Christensson ofte nede at se til vandboringerne. Men en dag i maj blev hans bekym-

ring vakt, da han så, at der var udlagt jernplader fra vejen ind over marken og op til vandværkets eget lille jordstykke omkring borerne.

Store lastbiler kørte ind på marken, hvor de nærmest holdt i kø, mens de læsede tonsvis af jord af, fortæller han.

»Jeg fornemmede i forvejen, at der var »ugler i mosen«. Vi er jo ikke det eneste sted, hvor der bliver læsset jord af. Jeg har konstateret, at der kommer byjord fra København op til 10 forskellige steder heroppe,« siger Leo Staun Christensson.

Han henvendte sig straks til chaufførerne på lastbilerne og spurgte, hvor de kom fra. Og fik forklaringen, at jorden kom fra en modtageplads for jord fra byggeplad-

ser inde i bl.a. København. Senere fandt han ud af, at aflæsningen var godkendt af kommunen.

»Med det samme ringede jeg til kommunen - og sendte dem en mail,« fortæller Leo Staun Christensson.

Især ét svar fra Gribskov Kommune, som marken ligger i, har gjort ham vred.

Efter et stykke detektivarbejde og flere aktindsigter skrev Leo Staun Christensson den 14. maj til Gribskov Kommune, at jorden, der bliver smidt på marken, stammer fra flere pladser, hvor jord fra flere forskellige lokaliteter samles. I mailen opfordrede han Gribskov Kommune til »at foretage en effektiv kontrol med leverancerne« og sørgte for, »at der tages stikprøveana-

LARS FROM
KLAUS DOHM
lars.from@jp.dk
klaus.dohm@jp.dk

”

De siger alle sammen, at det er ren jord, og at der ikke er noget at være bange for. Det tror vi bare ikke på. Vi kan jo bare ved at se på jorden i lastbilerne se, at der stikker rør, planker og alt muligt andet op fra jorden.

LEO STAUN CHRISTENSSON,
NÆSTFORMAND I SMDSTRUP
VANDVERK

Leo Staun Christensson
opbevarede sin prøver i en
køletaske. Foto: Privat

lyser af jorden på stedet.

Kommunen svarede kortfattet dagen efter:

»Det er den kommune, jorden kommer fra, der er myndighed i forhold til jordkvalitet (jordflytningsreglerne er hjemlet i JFL §50). Vi har derudover ingen grund til at antage, at der er et problem, og dels således ikke din bekymring.«

Gav ikke op

Her kunne historien om den våde mark være afsluttet. Men Leo Staun Christensson stoppede ikke.

»De siger alle sammen, at det er ren jord, og at der ikke er noget at være bange for. Det tror vi bare ikke på. Vi kan jo bare ved at se på jorden i lastbilerne se, at der stikker rør, planker og alt muligt andet op fra jorden. Og så skal vi egentlig bare have bevist, at det jo ikke er rent,« siger Leo Staun Christensson.

Det har han og vandværket så været i gang med siden.

For di lastbilerne har hældt jord af på vandværkets eget lille lod, har Leo Staun Christensson kunnet tage prøver af jorden.

Den 5. august kom de første prøveresultater af denne jord. Det autoriserede laboratorium ALS Danmark analyserede for alle de over 300 parametre, som et vandværk skal undersøge drikkevand for, og en udvaskningsprøve kunne der påvises over 30 miljøfremmede stoffer i jorden – herunder PFAS, pesticider og olierester over grænseværdierne for drikkevand. Analysen viser således, hvilke stoffer der vil blive vasket ud af jorden og som kan fortsætte ned i grundvandet.

Siden har sagen gået sin bureaukratiske gang.

Prøveresultaterne er hjørnestenen i vandværkets efterfølgende formelle og uformelle klager til Gribskov Kommune, Region Hovedstaden, miljøministeren, Miljøstyrelsen, Miljø- og Fødevarerklagenævnet, Ombudsmanden, Planklagenævnet og Ankestyrelsen. Især er Leo Staun Christensson fortørnet over, at vandværkets bekymring bare bliver flyttet rundt mellem de forskellige myndigheder og instanser. Samtidig med, at vandværket flere gange har fået at vide, at det ikke er part i sagen.

»Men de har jo smidt jord på vores område også. Og så får vi nærmest at vide, at det ikke rager os,« siger han.

Og så er vi igen fremme ved den våde, regnfulde dag i januar.

Her gik Leo Staun Christensson ind på vandværkets egen lille jordlod, hvor der efter den megen regn havde samlet sig vand i en større sø helt op til vandværkets vandboringer. Seen var bl.a. dæmmet op af den jord, som var bulldozet op på nabogrunden.

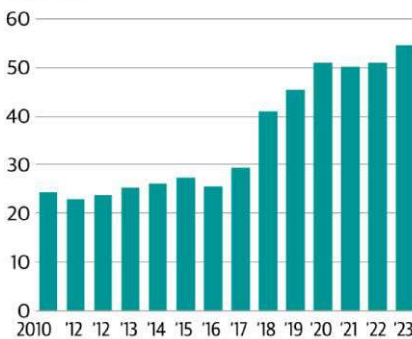
»Jeg sad så meget fast, at jeg måtte smide mig ned på maven i mudder og 30 cm vand

Leo Staun Christensson er næstformand i Smidstrup Vandværk og har med nærmest detektiveagtige metoder funder ud af, at forenet byggejord fra København er endt på en våd mark ved siden af vandværkets vandboringer. Men han har ikke kunnet stoppe aflæsningen og frygter nu for forurening af drikkevandet. Foto: Gregers Tycho

Vandforsyninger med fund af pesticider

Andel af vandforsyninger med fund af pesticider
TAL I PCT.

NOTE: Tal fra 2022 og 2023 baserer sig på DN's opgørelse. 2023 er desuden kun baseret på data

KILDE: GEUS OG DANMARKS NATURFREDNINGSFØRENING 2023

for overhovedet at kunne tage vandprøverne,« forklarer Leo Staun Christensson.

Vandprøverne er ligeledes blevet analyseret af ALS Danmark og viser et indhold af PFAS-stoffer på 5,92 ng/l. Grænseværdien for drikkevand er 2,0 ng/l.

Leo Staun Christensson underer sig over, at det er så svært at få myndighederne til at tage sig af sagen.

»Det er beskæmmende, at ingen vil tage sig af en sag, hvor kommunen helt klart har overtrådt miljølovgivningen ved ikke at inddrage den i sagsbehandlingen. Hvem kan vi henvendes os til, når kommunen har valgt "at stikke hovedet i jorden",« spørger Leo Staun Christensson. Smidstrup Vandværk afventer nu, at ombudsmanden og Ankestyrelsen tager stilling til, om det var forkert,

at Gribskov Kommune har henvist vandværkets klagesag til Planklagenævnet. Ellers om det i virkeligheden er en sag, som skal behandles under miljølovgivningen, om betingelserne for tilladelser til at lægge jord ud på den våde mark er overtrådt - f.eks. fordi jorden ikke er ren, og fordi jorden er smidt på vandværkets jordlod i en mæters høje, forklarer Leo Staun Christensson.

Direktør forstår nervøsit

Han forventer, at afgørelserne kan trække ud i flere måneder endnu - eller måske endda år.

»Kæden hopper af, fordi man må vente på svar, til skaden og forureningen er sket,«

mener Leo Staun Christensson.

Tilladelsen til at fylde jord på marken er givet til firmaet Form - By og Landskab. Det er et firma, der har lavet et jordforbedringsprojekt i området, og den omtalte jord i tilladelsen klassificeres som såkaldt "klasse 0-jord". Det vil sige, at jorden ikke er forurennet i forhold til de stoffer, som den undersøges for på den byggeplads, hvorfra jorden stammer.

Det forklarer Martin Lose. Han er landskabsarkitekt og direktør i firmaet og understreger, at alle regler er overholdt ved projektet. Men samtidig kan han godt forstå vandværkets bekymring. For "klasse 0-jord" undersøges f.eks. ikke for pesticider eller PFAS.

»Jeg kan godt forstå, at de bliver nervøse for PFAS og pesticider. Det skal man i Danmark ikke analysere jorden for,« siger Martin Lose.

Han peger på, at det er Gribskov Kommune, der har ansvaret for, hvordan tilladelsen bliver givet. Og forklarer, at kommunen godt kunne have krævet mere kontrol. F.eks. at jorden kom fra områder, hvor der ikke var blevet anvendt pesticider i de seneste syv år. Og at jorden fra byggepladsen ikke var blevet sendt omkring en opsamlingsplads, hvorfra der også opbevares mere forurenede typer af jord.

»Vi synes ikke, at kommunen lever op til dens ansvar. Jeg har flere gange gjort Gribskov Kommune opmærksom på, at man i en miljøgodkendelse kunne have stillet nogle skærpede krav til jorden, fordi man er i boringsnære områder,« siger Martin Lose. Han opfordrer kommunerne til at tage et større ansvar for den byggejord, der bliver

til overs ved byggeprojekterne, og som anvendes til disse jordforbedringsprojekter. Og mener, at det vil være helt naturligt, at man i højere grad udpeger områder i Danmark, hvor man ikke må udlægge byggejord - f.eks. for at beskytte vandboringer eller naturmiljøet.

Stigende bekymring

Generelt er der i Danmark stigende bekymring for det rene drikkevand. Der findes nu pesticider, PFAS og anden forurening i hver anden boring.

I Gribskov Kommune er Smidstrup Vandværk ikke det eneste vandværk, der har højest advarselsflaget mod jordforbedringsprojekter. Det samme har Esrum Vandværk.

Bent Hansen, borgmester i Gribskov Kommune (V), understreger, at der ikke er fundet forurening i drikkevandsboringer, og at der er rigeligt med drikkevand i kommunen.

»Jeg kan sige til dig, at generelt så ved jeg, at vi har ikke nogen problemer med drikkevand i Gribskov Kommune.« Borgmesteren er dog alligevel så bekymret for håndteringen af drikkevandet, at han sammen med formanden for kommunens klima, teknik og miljø-udvalg i november 2023 skrev til miljøminister Magnus Heunicke (S), at lovgivningen er skruet sådan sammen, at »vi ikke har mulighed for at sikre en beskyttelse, når det kommer til jordudlæg til jordforbedrende formål inden for indvindingsoplande til vandværksboringer.«

Ministeren svarede, at kommunen både kan bruge planlovgivningen og miljøbeskyttelseslovens paragraffer til dette. Det har kommunen siden fået uddybet i et notat

udarbejdet af Codex Advokater.

Bent Hansen ønsker ikke nærmere at kommentere sagen med Smidstrup Vandværk.

»Vandværket har klaget over Gribskov Kommune. Det vil sige, at der ligger en sag, og så kan jeg sådan set ikke rigtig udtale mig om det,« siger Bent Hansen.

Det firma, som I har givet jordforbedringsstilladelsen til, siger, at I kunne have stillet skarpere krav til jorden. Hvad siger du til det?

»Er det det samme projekt, du taler om?«

Ja, det er det.

»Hvem er det, der siger det?«

Det siger det firma, som har fået tilladelsen. Det hedder Form - By og Landskab?

»Jamen, jeg vil ikke kommentere på den her konkrete sag, fordi der ligger en klage.«

Hvad er konsekvensen?

Drikkevandet fra Smidstrup Vandværk kommer fra 25 meter nede i undergrunden. Der er ikke fundet forurening i dette vand. Men Leo Staun Christensson er bekymret for konsekvenserne.

»Får vi først PFAS ned i vores boringer, må vi jo flytte et helt andet sted hen. Det vil koste vores 1.100 brugere flere millioner. Boringerne kan ikke bare flyttes to eller fem meter. Vandværket risikerer jo at blive nedlagt,« siger han.

Leo Staun Christensson mener, at det strider mod al sund fornuft at tillade udlæg af forurennet jord på disse områder.

»Det udgør en tikende bombe for vores drikkevand.«